

Correctievoorschrift HAVO

2023

tijdvak 2

kunst

beeldende vormgeving - dans - drama - muziek - algemeen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*
Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Blok 1 Deugden en zonden in de burgercultuur

1 B

2 maximumscore 2

Erravi Domini was destijds niet geschikt voor gebruik in de protestantse eredienst, omdat (twee van de volgende):

- het lied een instrumentale begeleiding heeft (terwijl alleen onbegeleide zang geoorloofd was).
- (een deel van) het lied te complex is (melodie, ritme) voor een grote groep ongeschoolde zangers / kerkangers.
- het lied een Latijnse tekst heeft / niet in de volkstaal is (terwijl Latijnse teksten destijds niet waren toegestaan in de protestantse eredienst).

per juist antwoord

1

3 maximumscore 2

Vanuit de calvinistische moraal is te verklaren dat Huygens bescheiden was over zijn muzikale prestaties, omdat (twee van de volgende):

- pronken met / opscheppen over / ijdel zijn over (muzikale) prestaties (als amateurmusicus) doorgaans als zondig werd beschouwd binnen de calvinistische moraal (waardoor Huygens zich bescheiden opstelde tegenover zijn muzikale prestaties, en niet met naam genoemd wilde worden).
- (liedteksten van) wereldlijke liederen (zoals in *Pathodia*) doorgaans als minder belangrijk / oppervlakkig / zondig werden beschouwd binnen de calvinistische moraal (waardoor Huygens zijn wereldlijke liederen waarschijnlijk als “frivoliteiten” afdeed).
- hij zich (als secretaris) wellicht wilde inzetten voor het maatschappelijk belang (functie van openbaar nut) (waardoor hij zich bescheiden opstelde tegenover zijn muzikale prestaties, en niet met naam genoemd wilde worden).
- men kon denken dat hij niets te doen had (als secretaris) en zijn tijd misbruikte / ijdel gebruikte voor muziek (waardoor hij zich bescheiden opstelde tegenover zijn muzikale prestaties, en niet met naam genoemd wilde worden).

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 3

De vormgeving verwijst naar een harmonieus huwelijk, doordat (drie van de volgende):

- (kleur) het wit van beide kragen in elkaar overloopt. Hierdoor lijkt er nauwelijks een grens tussen de man en de vrouw te zijn; ze versmelten tot één figuur (wat de harmonie benadrukt).
- (kleur) de rode kleding van de vrouw overeenkomt met de rode rugleuning en/of met de roodbruine arMLEuning. Hierdoor lijkt het rood het echtpaar te omhullen (wat de harmonie benadrukt).
- (compositie) de hoofden/ogen/neuzen van de man en de vrouw op (bijna) gelijke hoogte zijn afgebeeld. Hierdoor lijken ze letterlijk op een lijn te zitten / eensgezind te zijn (wat de harmonie benadrukt).
- (compositie) de man en de vrouw een symmetrische (driehoeks)compositie met een brede basis vormen. Hierdoor lijkt de basis van hun huwelijk letterlijk breed/stabiel te zijn (wat de harmonie benadrukt).
- (compositie) de man en de vrouw samen centraal staan. Hierdoor lijken ze beiden even belangrijk te zijn / elkaars gelijke te zijn (wat de harmonie benadrukt).
- (vorm/compositie) de vorm en/of de plaatsing van de rugleuning (waarbij de lijn vanuit de rugleuning is door te trekken naar de mouw van de vrouw) en de vorm en/of plaatsing van de arMLEuning het echtpaar lijken te omhullen / omvatten en/of hun samenzijn in een huiselijke omgeving lijken te benadrukken (wat de harmonie benadrukt).
- (licht) de man en de vrouw dezelfde belichting hebben / allebei uitgelicht zijn. Hierdoor lijken ze beiden even belangrijk te zijn / elkaars gelijke te zijn (wat de harmonie benadrukt).
- (ruimte/vorm) de man en de vrouw / de hoofden elkaar overlappen / er geen restvorm aanwezig is tussen de man en de vrouw. Hierdoor lijkt er nauwelijks een grens tussen de man en de vrouw te zijn; ze versmelten tot één figuur (wat de harmonie benadrukt).
- (vorm) de kleding (grote kraag / wijde mantel) van de man en de vrouw dezelfde vormen heeft. Hierdoor lijken ze op elkaar / passen ze bij elkaar (wat de harmonie benadrukt).
- (vorm) gedetailleerde / organische / decoratieve vormen zich herhalen in de kragen van de man en van de vrouw en/of in de arMLEuning en/of in de mantel van de man. Hierdoor lijkt het echtpaar goed te passen in een huiselijke omgeving (wat de harmonie benadrukt).

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
5	<p>maximumscore 2</p> <p>De melodie van <i>Arent Pieter Gysen</i> is makkelijk te onthouden en/of mee te zingen, omdat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (toonhoogte) de melodie een kleine omvang heeft en/of verloopt via kleine stappen • (vorm) het lied uit een korte basismelodie bestaat / de melodie vaak wordt herhaald (het lied heeft een strofische vorm met veel coupletten) 	<p>1</p> <p>1</p>
6	<p>maximumscore 1</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben: (Het gebruik van een bekende melodie sluit goed aan bij een klucht, omdat) de inhoud / de onderwerpen van kluchten voor iedereen / voor het volk herkenbaar is/zijn (net als de melodie).</p>	
7	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • (les) Het loopt niet goed met je af als je je slecht / niet deugdzaam gedraagt (op feesten) / je naar dorpsfeesten gaat / aan kansspelen doet (dobbelt) / handtastelijk bent / te veel (alcohol) drinkt / iemand doodt (uithaalt met een mestvork) • (vermaak) het (dommige/verwerpelijke) gedrag / het schransen / dobbelen / handtastelijk zijn / hossen/dansen / te veel drinken / vechten dat de dorpelingen/boeren laten zien (nadat ze te veel hebben gedronken) 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- (De inhoud van de liedtekst van *Sofiane* is niet om te lachen, omdat) de tekst een opsomming is van tragische gebeurtenissen / er (alleen) vervelende dingen gebeuren / Boef eenzaam is / niemand kan vertrouwen / zijn moeder ziek is / vertelt over (vervelende ervaringen in) Boefs eigen (heftige) leven (waardoor het een (melo)dramatisch verhaal wordt) / de tekst gaat over de negatieve consequenties van Boefs gedrag (hij wordt gestraft, mensen zijn niet eerlijk, hij kan niet bij zijn moeder zijn) 1

- cameravoering (een van de volgende): 1
 - (camerastandpunt) De camera brengt Boef vaak op ooghoogte / neutraal in beeld (waardoor de kijker oog in oog staat met Boef).
 - (camerabeweging) De camera beweegt / loopt met Boef mee / draait om hem heen (waardoor de kijker letterlijk het persoonlijke verhaal van Boef volgt).
 - (camera-afstand) De camera filmt Boef van dichtbij / de afstand tussen de camera en Boef is soms klein en soms groot (waardoor de kijker bijna deelnemer aan het verhaal wordt).
 - (camera-afstand) De camera komt dichterbij op het moment dat Boef in de cel zit / afscheid neemt van zijn zieke moeder (waardoor de kijker deelgenoot wordt van de tragische momenten in Boefs leven).
 - (kadrering) De camera brengt Boef vaak midden in beeld (het persoonlijke verhaal van Boef / zijn slechte gedrag en de consequenties daarvan worden centraal in beeld gebracht, waardoor de kijker die onder ogen moet zien).

Blok 2 Hoop, geloof en liefde

9 maximumscore 2

De jongere generatie gebruikte het dansen van de Charleston om zich af te zetten tegen de bestaande normen en waarden van de oudere generatie, omdat (twee van de volgende):

- ze de vrije/uitdagende bewegingen van de Charleston aansprak (die de oudere generatie afkeurde / onbeschaafd vond).
- ze naar gemengde danszalen (waar jongens en meisjes samen mochten dansen) wilde (dat de oudere generatie afkeurde).
- ze jazzmuziek (waarop deze dans werd uitgevoerd) interessant vond (terwijl de oudere generatie deze (nieuwe) muziekstijl afkeurde).
- deze dans solo kon worden uitgevoerd en paste bij de emancipatie van de jonge vrouw / het afzetten tegen bestaande / traditionele rollenpatronen.
- deze dans solo kon worden uitgevoerd en paste bij de emancipatie van jongeren / het afzetten tegen aan regels gebonden danspassen (die waren voorbehouden aan alleen jongens of meisjes).
- deze dans (dankzij de eenvoud van de (herhalende) bewegingen) vermenging met jongeren uit diverse sociaaleconomische lagen mogelijk maakte (terwijl dans(lessen) voor de oudere generatie een mogelijkheid was/waren om zich te onderscheiden in (sociaaleconomische) klasse / vermenging door de oudere generatie werd afgekeurd).

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 3

- verschillende voorbeelden van danselement Ruimte (twee van de volgende): 2
 - richtingen (een van de volgende):
 - Baker danst in verschillende richtingen / verplaatst zich opzij (bijvoorbeeld shuffle) en/of voor- en achterwaarts ('en profil' tikken met de voet).
 - Baker wisselt haar blikrichting (focus) af (zij-, voor- en achterwaarts).
 - hoogtelagen: Baker danst in de middenlaag (bijvoorbeeld roteren van de benen met handen op de knieën) en/of in de hoge laag (bijvoorbeeld het (hoog) opgooien van de benen / omhoog zwaaien van de armen).
 - combinatie (een van de volgende):
 - Baker danst vooral op de plek (met soepel buigende / met bouncende/verende torso) zonder grote verplaatsingen door de ruimte.
 - Baker maakt met haar lichaam grote / vrije vormen/bewegingen.

Opmerkingen

Per juist antwoord 1 scorepunt toekennen.

*De antwoorden moeten twee voorbeelden zijn van **verschillende** aspecten van het danselement Ruimte.*

- voorbeelden van danselement Kracht (een van de volgende): 1
 - (spanning/gewicht) Baker maakt lichte bewegingen en/of bewegingen met krachtige accenten (bijvoorbeeld achterlangs draaien op het standbeen terwijl het werkbeen uitschopt).
 - (spanning/gewicht) Baker maakt losse/soepele / passieve arm- en beenbewegingen.
 - (aanzet) Baker voert haar bewegingen snel uit (bijvoorbeeld snel kruisen van voeten gevolgd door een draai / crossturn).

Opmerking

Per juist antwoord 1 scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 2

Juist avant-gardekunstenaars als Picasso waren gefascineerd door Baker, omdat (twee van de volgende):

- haar vernieuwende manier van dansen aansloot bij het idee van puurheid/onbedorvenheid / oorspronkelijke ‘exotische’ / dans- / volkskunst (die avant-gardekunstenaars idealiseerden / als inspiratiebron gebruikten).
- haar niet-academische manier van dansen aansloot bij het afzetten tegen de academische opleiding door avant-gardekunstenaars.
- haar zoektocht naar vernieuwing / antiburgerlijke houding / avontuurlijke karakter (op jonge leeftijd naar Europa gaan) paste bij het leven dat avant-gardekunstenaars idealiseerden.
- haar solodansen / vrije/individuele manier van leven / manier van kleden aantoonde dat ze geëmancipeerd / origineel/authentiek was (en dat paste bij het leven dat avant-gardekunstenaars idealiseerden).
- haar Afro-Amerikaanse afkomst/uiterlijk appelleerde aan het exotische / aan (delen van) de regio (waar kunst vandaan kwam) die door (sommige) avant-gardekunstenaars als inspiratiebron werd gebruikt (om zich af te zetten tegen het academische / in hun zoektocht naar nieuwe kunstvormen).

per juist antwoord

1

12 maximumscore 1

een van de volgende:

- Een jachtluipaard is een ongetemd / ontembaar beest: door de keuze voor dit dier als huisdier leek Baker haar ontembaarheid / wildheid (voor de beschouwer) te benadrukken.
- Een jachtluipaard is afkomstig uit verre (onbekende) / exotische gebieden / uit Afrika: door zich (voor de beschouwer) te verbinden aan dit dier benadrukte Baker haar exotische imago / de (Afrikaanse) achtergrond van (een van) haar (groot)ouders.
- Een jachtluipaard is elegant: door zich te verbinden aan dit dier benadrukte Baker haar elegantie / souplesse (voor de beschouwer).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 3

- voorstelling (twee van de volgende): 1
 - Het jachtluipaard biedt Baker bloemen aan (als een aanbidder).
 - Het jachtluipaard draagt een strik om haar nek.
 - Het jachtluipaard strekt zich uit op haar achterpoten (en neemt daarmee een meer menselijke houding aan).
 - Het jachtluipaard trekt een vriendelijk gezicht / lijkt te glimlachen.

Opmerking

Alleen als twee antwoorden juist zijn 1 scorepunt toekennen.

- vorm (twee van de volgende): 2
 - Het jachtluipaard heeft net als Baker een sierlijke kromming in de rug / een gebogen silhouet.
 - Het silhouet van het jachtluipaard en van Baker is smal/langgerekt/verticaal weergegeven.
 - Zowel Baker als het jachtluipaard hebben een contourlijn.
 - Beide lichamen zijn van de zijkant (en profiel) weergegeven.
 - Beide lichamen zijn gestileerd weergegeven.
 - Beide lichamen zijn organisch/(afge)ronde gevormd.

Opmerking

Per juist antwoord 1 scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 3

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- De term Entartete Kunst werd gebruikt (door nazi's / in Duitsland / door nationaalsocialisten) om expressionistische / abstracte / avantgardistische (moderne) kunst / kunstenaars aan te duiden die niet voldeed/voldeden aan / paste/pasten bij (de eisen van) de nationaalsocialistische ideologie / de beeldvoorkeur van de nationaalsocialisten voor idealiserende / realistische kunst 1

- kenmerken (twee van de volgende): 2
 - De nazi's vonden dat haar optreden te weinig geïnspireerd was op de academische opleiding / de klassieke dans (niet voldeed aan het Arische voorbeeld).
 - De vrije/spontane bewegingen die Baker maakte, werden door de nazi's gezien als ongecontroleerd.
 - De nazi's vonden dat Baker (vaak) danste op Entartete Musik (zoals volksmuziek, ragtime en jazz).
 - De nazi's keurden de Afro-Amerikaanse achtergrond van Baker / Baker(s) (groot)ouders af.

Opmerking

Per juist antwoord 1 scorepunt toekennen.

15 maximumscore 2

Een optreden van bekende artiesten kan de moraal van de soldaten versterken, doordat (twee van de volgende):

- soldaten samen naar (bekende) muziek luisteren / naar dans kijken (waardoor een gevoel van eendracht / eenheid kan ontstaan).
- soldaten even kunnen ontsnappen aan de (nare) werkelijkheid (ontspanning).
- een gevoel van nationalisme bij soldaten kan ontstaan (als een artiest uit het vaderland optreedt).
- soldaten het gevoel krijgen dat ze belangrijk zijn / gezien worden door de leiders / men hen in het thuisland waardeert / aan hen denkt.
- een (gezamenlijke) cultuur wordt benadrukt (die aansluit bij de waarden waarvoor men vecht).
- soldaten hernieuwde energie krijgen / worden herinnerd aan het 'normale' leven / aan het thuisland.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Juist in deze tijd wordt een persoon als Josephine Baker geëerd, omdat (een van de volgende):

- de wijze waarop zij leefde / het voorbeeld dat zij stelde, past in de huidige tijd waarin onderwerpen als inclusiviteit / diversiteit / vrouwenemancipatie / verbinden / ondersteunen van mensen uit verschillende landen / culturen / religies actueel zijn en/of waar Macron/Frankrijk zich aan wil verbinden.
- de wijze waarop zij leefde de Franse waarden, zoals vrijheid, gelijkheid en broederschap / zij waarden die nu hoog gewaardeerd worden, zoals emancipatie en gelijkheid, vertegenwoordigde.

Blok 3 Moed in de cultuur van het moderne

17 maximumscore 2

Het surrealisme werd destijds tot de avant-garde gerekend, omdat (twee van de volgende):

- de stroming het onderbewuste (dromen) / het gevoel / niet de zichtbare werkelijkheid als uitgangspunt nam voor een nieuwe kunst.
- de stroming zich afzette tegen / wilde breken met de traditie (het academisme) / artistieke vrijheid wilde nastreven.
- de stroming iets geheel nieuws wilde ontwikkelen / zocht naar nieuwe uitdrukkingsvormen.
- de stroming nieuwe (moderne) / wetenschappelijke ideeën (bijvoorbeeld van Freud en Röntgen) als uitgangspunt nam (voor de ontwikkeling van een nieuwe kunststroming).

per juist antwoord

1

18 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

(Het gebruik van psychisch automatisme kan leiden tot een weergave die kinderlijk wordt genoemd, omdat) bij deze techniek het verstand wordt losgelaten / er geen controle is / spontaniteit belangrijk is / er direct op het doek / papier wordt gewerkt (zonder voorstudies) waardoor er beelden / vormen kunnen ontstaan die, net als uitingen van kinderen, niet zijn aangeleerd / niet worden gevormd door opleiding / oefening.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 4

- vorm (twee van de volgende): 2
 - Er is sprake van een lijnfiguur.
 - De roos is vereenvoudigd weergegeven.
 - De figuur is schematisch / gestileerd / niet realistisch weergegeven.
 - De (onderlinge) verhoudingen van de figuur / de ledematen kloppen niet / zijn niet gebaseerd op de werkelijkheid.
 - Er is (letterlijk) buiten de lijnen getekend/gekleurd.
 - De roos en de lijnfiguur verschillen in de mate van detaillering (zijn niet hetzelfde uitgewerkt).

Opmerking

Per juist antwoord 1 scorepunt toekennen.

- ruimte (twee van de volgende): 2
 - De figuur lijkt aangepast aan het kader / is ingeklemd in het kader (alsof de kunstenaar tijdens het tekenen merkte dat het hoofd niet meer op het papier paste).
 - De figuur is vanuit verschillende aanzichten weergegeven (de romp is frontaal getekend, het gezicht en profiel).
 - Het lijnperspectief ontbreekt (het is plat / er is geen dieptewerking).
 - Er is nauwelijks/geen overlapping (het is plat / er is geen dieptewerking).
 - Er is geen slagschaduw (de figuur is niet in de ruimte geplaatst).
 - Er is geen eigen schaduw (de figuur heeft geen volume / plasticiteit).

Opmerking

Per juist antwoord 1 scorepunt toekennen.

20 maximumscore 2

- 1 wel
- 2 niet
- 3 wel
- 4 niet

- indien vier antwoorden juist 2
- indien drie antwoorden juist 1
- indien minder dan drie antwoorden juist 0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 2

- (Het verwijzen naar de Griekse en Romeinse cultuur sluit aan bij de tradities van de hoge kunst, omdat) de kunstenaar / beschouwer kennis moet hebben van de klassieke cultuur / het werk (alleen) te begrijpen is door de elite en dat is een kenmerk van hoge kunst 1
- traditie van de gevestigde, hoge kunst die wordt voortgezet (een van de volgende): 1
 - het abstract werken / het werken zonder herkenbare elementen (dit verwijst naar een traditie in de schilderkunst / sluit aan bij een kunsthistorische traditie)
 - het tonen van een onderzoekende houding (door middel van experimenten in kleurgebruik, taal en beeld waarbij het concept belangrijker is dan het ambacht)

22 maximumscore 4

vier van de volgende:

- Basquiat gebruikt woorden / teksten / letters in zijn werk (net als Twombly).
- Basquiat verwijst (met Latijnse woorden) naar de klassieke oudheid (net als Twombly).
- Basquiat lijkt geen traditionele / verhalende voorstelling te laten zien (net als Twombly).
- Basquiat schildert schetsmatig / combineert schetsen, tekenen en schilderen in een voorstelling (net als Twombly).
- Basquiat's werk kent verschillende lagen (net als dat van Twombly).
- Basquiat lijkt een grove hanteringswijze (met grote vegen) te gebruiken (net als Twombly).
- Basquiat's werk toont een slordige / onregelmatige lijnvoering (de woorden zijn slordig geschreven) (net als dat van Twombly).
- Basquiat's werk heeft geen dieptewerking (net als dat van Twombly).
- Basquiat gebruikt een lichte achtergrondkleur (net als Twombly).
- Basquiat gebruikt verschillende materialen (net als Twombly).
- Basquiat schildert op groot formaat (net als Twombly).
- Basquiat verwijst (met de aureool) naar het goddelijke (net als Twombly met de naam 'Apollo').

per juist antwoord 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 2

Het werk van Basquiat op afbeelding 4 sluit aan bij de principes van de lage kunst, omdat (twee van de volgende):

- het gebruik van losse woorden en/of tekst (zonder schijnbaar verband) onderdeel is van de straatcultuur / graffiti.
- de (eenvoudige) beeldtaal voor iedereen herkenbaar is / stripachtig is.
- Basquiat slogans / woorden / tekens gebruikt die voorkomen in de economische / financiële wereld (zoals het dollarteken zonder streepjes / per capita dat per hoofd of per persoon betekent / e pluribus unum (uit velen één) dat een spreuk is die in Amerikaanse paspoorten en op sommige munten staat).
- Basquiat slogans / woorden gebruikt die voorkomen in de reclamewereld. (Everlast is een merk voor boksattributen.)
- de fakkel die de figuur vastheeft, lijkt te verwijzen naar sport / naar herkenbare elementen / gebeurtenissen uit de maatschappij.

per juist antwoord

1

24 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Tiffany & Co. verwerkt een werk van Basquiat in hun reclame, omdat (een van de volgende):

- de (ogenschijnlijk eenvoudige / stripachtige) beeldtaal van het werk aansluit bij de hedendaagse cultuur en dat gebruikt Tiffany & Co. om een jong / nieuw publiek (met geld) te trekken.
- ze daarmee laten zien dat zij begaan zijn met / aansluiten op actuele / sociale kwesties die je kunt koppelen aan het werk van Basquiat als Afro-Amerikaanse kunstenaar (en daarmee winst behalen).
- ze daarmee een breed / (deels) nieuw publiek aanspreken (doordat Basquiat een van de eerste Afro-Amerikaanse kunstenaars was wiens werk door een breed publiek omarmd werd/wordt) / ze uitdrukkelijk aansluiten bij bewegingen in de hedendaagse popcultuur / kunstmarkt.
- ze daarmee aanhaken op de waardering voor zeldzame / dure stukken (zoals juwelen en unieke werken van Basquiat / die voor een select publiek / voor hun (ideale) klantenkring bereikbaar zijn).
- ze daarmee laten zien dat ze kennis hebben van hoge kunst / weten welke kunstwerken nu goed verkopen op de kunstmarkt (waarmee ze aansluiten bij de smaak / kennis van hun (ideale) klantenkring).

Blok 4 Hoop en rechtvaardigheid in de massacultuur

25 maximumscore 3

Het Wilde Westen leent zich goed voor een avonturenverhaal, omdat (drie van de volgende):

- (landschap) het onontgonnen terrein is waar je op jezelf bent aangewezen / waar je door je eigen kracht / moed veel kunt bereiken.
- (klimaat / natuur) de extreme natuurverschijnselen / hitte / droogte kracht / moed vergen/vergt om te overleven in deze extreme omstandigheden / om (de wildernis) te overwinnen.
- (de ‘ander’) de confrontatie met de oorspronkelijke bewoners van Amerika / met de ‘ander’ spannend kan zijn / voor veel actie zorgt.
- (confrontaties) de confrontatie met uiteenlopende types met soms tegengestelde belangen (goudzoekers / buffeljagers / cowboys / Native Americans) spannend kan zijn / voor veel actie zorgt.
- (confrontaties) er vaak wetteloosheid lijkt te heersen (en je daardoor op jezelf bent aangewezen) en/of iedereen een pistool draagt en dreiging van gevaar spannend kan zijn.
- (gebied) het een verlaten / uitgestrekt gebied is waar je op jezelf bent aangewezen.
- (dieren) de confrontatie met gevaarlijke dieren voor veel actie/spektakel zorgt / vraagt om het tonen van kracht / moed.
- (gebied) het gebied voor een groot deel van het publiek onbekend is/was: een dergelijke omgeving leent zich uitstekend voor avontuurlijke fictie / fictieve mogelijkheden (omdat het waarheidsgehalte van de verhalen niet/nauwelijks verifieerbaar is).

per juist antwoord

1

26 maximumscore 2

- Deze film was passend voor het breedbeeldsysteem, omdat (een van de volgende):
 - de weidsheid / de weidse landschappen wordt/worden benadrukt door het breedbeeldsysteem.
 - de dynamiek / de rennende paarden / groepen buffels wordt/worden benadrukt door het breedbeeldsysteem.
- Effect: de toeschouwer werd de film ‘ingezogen’ / het breedbeeldsysteem gaf de toeschouwer het gevoel alsof je midden in het verhaal zat / alsof hij onderdeel van het verhaal was

1

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

27 maximumscore 3

- klankkleur (twee van de volgende): 2
 - In de orkestbegeleiding zijn scherpe accenten / schelle klanken hoorbaar (van (koper)blazers / de trompet): dit verwijst naar strijdbaarheid (wat past bij het aangaan van beproevingen).
 - Het slagwerk (kleine trom) ondersteunt het marsritme: dit verwijst naar het moedig / onverschrokken tegemoet gaan van beproevingen.
 - Er wordt krachtig / zwaarwichtig / met volle stem gezongen: dit verwijst naar vastberadenheid / het hebben van vertrouwen in de expeditie.
 - De omvang van het koor en orkest (de meerstemmigheid) roept het beeld op van een groot aantal deelnemers / reizigers: dit verwijst naar de omvang van de expeditie.

Opmerking

Per juist antwoord 1 scorepunt toekennen.

- dynamiek (een van de volgende): 1
 - Er wordt luid / stevig gezongen: dit verwijst naar kracht / overtuiging (het vertrouwen op de goede afloop).
 - Aan het eind van elk couplet of refrein zit een crescendo: dit verwijst naar kracht / overtuiging.

28 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

(De anti-western paste bij de maatschappelijke ontwikkelingen in de jaren 60, omdat) er in Amerika een protestbeweging / emancipatiebeweging (bijvoorbeeld de hippiebeweging, de civil rights movement) op gang kwam waarin de jongere generatie kritiek uitte op de gevestigde orde / de oudere generatie (en daarmee ook op de traditionele western met traditionele rollenpatronen zoals de positie van de Native Americans (indianen) als product van de oudere generatie).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

29 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben (bijvoorbeeld twee van de volgende):

- (Het stereotiepe / clichématige beeld van) de eenzame cowboy in de woestijn (in 1889) wordt hier vertaald naar een cowboy te paard in een lege straat / in een stad (in 2019).
- De (traditionele) strijd (tussen cowboys en indianen) op paarden wordt hier vertaald naar een strijd tussen een paard en een (moderne) sportwagen.
- Lil Nas X draagt een (traditioneel) cowboypak en verwijst tegelijkertijd in de liedtekst naar (hedendaagse) merken / kleding als Wrangler (broek) en Gucci (cowboyhoed) (alsof het hedendaagse cowboypakken zijn).
- De countrymuziek / oude Amerikaanse volksmuziek wordt gecombineerd met een beat / met rap / hiphop / trap / pop / rock.
- De linedance-bewegingen / dansbewegingen die Lil Nas X uitvoert (en waarvan de dansers soms in westernstijl gekleed zijn), worden beantwoord door een meisje dat moderne dansbewegingen maakt.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

30 maximumscore 3

- voorbeelden van verschillende aspecten van spel die benadrukken dat de cowboy een buitenstaander is (twee van de volgende): 2
 - (mimiek) Wanneer de cowboy letterlijk ‘uit de lucht komt vallen’ kijkt het kind hem met verbaasde ogen / open mond aan.
 - (handeling) Wanneer de cowboy letterlijk ‘uit de lucht komt vallen’ stopt het kind met het omhooggooien van de bal.
 - (stem) Wanneer de cowboy letterlijk ‘uit de lucht komt vallen’ roept het kind “mamma?”.
 - (mimiek) De man (met de moersleutel in de hand) kijkt de cowboy met verbaasde ogen aan.
 - (handeling) De man (onder de motorkap) stopt met klussen / draait zijn hoofd naar de cowboy.
 - (mimiek) De (oudere) vrouw staart / met verbaasde / grote ogen naar de cowboy.
 - (handeling) Twee meisjes zijn gestopt met spelen / stappen / touwtje springen.
 - (mimiek) De vrouw (met twee vlechten) kijkt met fronsende wenkbrauwen / vertwijfelde blik naar de cowboy.
 - (mimiek) De man (met bord met hamburger in de hand) kijkt met open mond naar cowboy.
 - (handeling) De man (met telefoon) fotografeert de cowboy (als een verschijnsel uit andere tijden).

Opmerking

Per juist antwoord 1 scorepunt toekennen.

*De antwoorden moeten twee voorbeelden zijn van **verschillende** aspecten van spel.*

- voorbeeld van spel waaruit blijkt dat er geprobeerd wordt te communiceren met de cowboy (een van de volgende): 1
 - (mimiek) Het meisje (met gestreept hemd) lacht naar de cowboy (en trekt intussen aan de kleding van de vrouw).
 - (gebaren/handeling) De vrouw (met twee vlechten) wijst / maakt een handgebaar naar de cowboy (terwijl ze hem aankijkt).
 - (handeling) De man (met telefoon) fotografeert de cowboy (als een verschijnsel uit andere tijden).
 - (handeling) Het meisje (met rode broek) beantwoordt de (ouderwetse) bewegingen van de cowboy met een (moderne) bewegingsfrase.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

31 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Door samen te werken vergroten zij hun bekendheid bij een nieuw / breder / ander publiek.
- Door samen te werken leren zij van elkaars muziekstijl / repertoire / werkwijze / expertise.
- Door samen te werken kunnen zij elkaar inspireren / maken zij kennis met nieuwe / andere inspiratiebronnen.
- Door samen te werken komen ze in contact met andere muzikanten / bandleden waardoor zij hun eigen netwerk vergroten / verbreden.

per juist antwoord

1

32 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Door internet is een samenwerking tussen onbekenden (op afstand) makkelijker / laagdrempeliger / hoef je om nummers te maken niet per se muzikant te zijn / noten te kunnen lezen / een instrument te bespelen / kan er muziek online gekocht worden / hoeven muzikanten niet meer fysiek bij elkaar te komen (waardoor afstand geen belemmering is bij het maken van muziek) / is er geen studio / zijn er geen instrumenten nodig om (voor lange tijd) muziek op te nemen.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 3 juli.

6 Bronvermeldingen

Blok 1

afbeelding 1 Jacob van Campen, *Dubbelportret van Constantijn Huygens en zijn vrouw Susanna van Baerle*, ca. 1635

<https://www.mauritshuis.nl>

filmfragment 1 Boef, *Sofiane*, 2018

<https://www.youtube.com/watch?v=FQVYaX2rBAo>

geluidsfragm. 1 *Erravi Domine* uit 1647, uitgevoerd door Camerata Trajectina

<https://www.muziekweb.nl/Link/EAX0425/Muziek-uit-de-gouden-eeuw?WorkID=U00001753767>

geluidsfragm. 2 *Arent Pieter Gysen* uit 1649, uitgevoerd door Camerata Trajectina

<https://www.muziekweb.nl/Link/EAX0425/Muziek-uit-de-gouden-eeuw?WorkID=U00001753767>

Blok 2

- afbeelding 1 Josephine Baker en Chiquita, 1930
<https://smoda.elpais.com/wp-content/uploads/2021/08/josephine-baker-08.jpg>
- afbeelding 2 poster Josephine Baker
[https://www.jingoo.com/album/share.php/keyUser/gNITjgbK\\$5qA/fbeelding 2 poster](https://www.jingoo.com/album/share.php/keyUser/gNITjgbK$5qA/fbeelding 2 poster)
- filmfragment 1 charleston in de jaren 20
<https://www.youtube.com/watch?v=7neA1I9K71c>
- filmfragment 2 Baker in *La Sirene des Tropiques*, 1927
<https://www.youtube.com/watch?v=krp5bliseHQ>

Blok 3

- afbeelding 1 Salvador Dalí, *Untitled*, 1927, inkt op papier
https://www.moma.org/collection/works/35507?artist_id=1364&page=1&sov_referrer=artist
- afbeelding 2 Jean Dubuffet, *L'homme à la rose*, 1949
<https://usercontent.one/wp/www.actuart.nl/wp-content/uploads/2019/01/map0001-1.jpg>
- afbeelding 3 Cy Twombly, *Apollo and the artist*, 1975, olieverf, waskrijt, potlood en collage op papier, 142 x 128 cm
<https://media.tate.org.uk/aztate-prd-ew-dg-wgtail-st1-ctr-data/images/cy-twombly-apollo-and-the-artist.width-840.jpg>
- afbeelding 4 Jean Michel Basquiat, *Per Capita*, 1981, gemengde materialen (zoals kleurpotlood, acrylverf en grafiet) op doek, 203 x 381 cm
<https://news.artnet.com/app/news-upload/2019/03/Per-Capita-.jpg>
- afbeelding 5 Jay-Z en Beyoncé voor een reclame van Tiffany & Co. Op de achtergrond hangt het werk *Equals Pi* van Basquiat uit 1982.
<https://www.nytimes.com/2021/09/01/style/tiffany-basquiat-jay-z-beyonce.html>
- filmfragment 1 *About love*, regisseur Emmanuel Adjei, 2021
<https://www.tiffany.com/stories/guide/beyonce-and-jay-z-about-love/>

Blok 4

- filmfragment 1 *How The West Was Won*, regisseur John Ford en anderen, 1962
<https://www.youtube.com/watch?v=7HbRTohn6Ng>
- filmfragment 2 Lil Nas X, *Old Town Road*, 2019
<https://www.youtube.com/watch?v=w2Ov5jzm3j8>
- filmfragment 3 Lil Nas X, *Old Town Road*, 2019
<https://www.youtube.com/watch?v=w2Ov5jzm3j8>
- filmfragment 4 Lil Nas X, *Old Town Road*, 2019
<https://www.youtube.com/watch?v=w2Ov5jzm3j8>
- geluidsfragm. 1 *The Promised land* uit *How The West Was Won*, 1962
<https://www.youtube.com/watch?v=7HbRTohn6Ng>

Alle bronnen zijn voor het laatst geraadpleegd omstreeks augustus 2022.